

Żabikowo – Muzeum Martyrologiczne k. Poznania

Historia

Obóz założony w kwietniu 1943 r. na terenie dawnej cegielni. Do wiosny 1944 r. funkcjonował równoległe z obozem w *Forcie VII* w Poznaniu, którego był kontynuacją. Podlegał poznańskiemu gestapo. O osadzeniu w Żabikowie decydowało przede wszystkim oskarżenie o wrogą działalność wobec III Rzeszy. Tutaj po okresie śledztw i przesłuchań więźniowie czekali na wydanie lub wykonanie wyroków. Skazanych na dalszy pobyt w obozach wywożono [łącznie w 28 transportach] do obozów koncentracyjnych *Auschwitz-Birkenau*, *Gross-Rosen*, *Mauthausen*, *Sachsenhausen*, *Ravensbrück*. Więźniów osadzano w ośmiu drewnianych barakach, a cały teren obozu otoczono podwójnym ogrodzeniem z drutu kolczastego pod wysokim napięciem. Obóz przeznaczony był przede wszystkim dla Polaków, więziono tu także radzieckich jeńców wojennych i uciekinierów z robót przymusowych, Niemców – dezertersów z Wehrmachtu, Luksemburczyków, Holendrów, Węgrów, Słowaków, obywateli USA. W obozie przeprowadzono szereg pojedynczych i zbiorowych egzekucji, m.in. rozstrzelano żołnierzy z poznańskiego i pomorskiego okręgu Armii Krajowej, członków Szarych Szeregów. Do 19 stycznia 1945 r. ujęto w ewidencji więźniów nazwiska **21 624 osadzonych**. W styczniu 1945 r. podczas likwidacji obóz podpalono, wcześniej część więźniów koleją, część pieszo, została ewakuowana do obozu w *Sachsenhausen*. Na pogorzelisku obozu odnaleziono spopielone szczątki około **80 więźniów**.

Na terenie Żabikowa i Lubonia w okresie okupacji hitlerowskiej funkcjonowały dwa obozy pracy związane z budową autostrady Frankfurt nad Odrą–Poznań. Na budowę autostrady skierowano transporty Żydów z gett w Wieluniu, Zduńskiej Woli i Sieradzu. W każdym z tych obozów osadzono ok. **300 więźniów**, których skoszarowano w specjalnie w tym celu postawionych barakach drewnianych. Stworzone przez administrację hitlerowską warunki życia w obozie oraz wyniszczająca organizm praca powodowały wysoką śmiertelność wśród więźniów. Odnotowano także przypadki publicznych egzekucji więźniów przez powieszenie. Chorych i niezdolnych do pracy wywożono do obozu zagłady w *Chełmnie [Kulmholf]*, pozostałych przy życiu w chwili likwidacji "Reichsautobahnlagru" wywieziono do innych obozów i obozów koncentracyjnych.

Anna Ziótkowska

Pamięć

Teren byłego więzienia policji bezpieczeństwa i wychowawczego obozu pracy jest zachowany częściowo. Centralnie usytuowany jest pomnik „Nigdy wojny”, a także liczne głazy narzutowe z tablicami upamiętniającymi pomordowanych harcerzy, żołnierzy AK i więźniów z Luksemburga oraz pomnik ku czci więźniów radzieckich. Przy pomniku znajduje się symboliczna „ściana śmierci” – fragment ogrodzenia obozowego z tablicami z nazwiskami pomordowanych w obozie.

W pobliżu muzeum, na koronie wału przebiegającej obok autostrady, znajduje się pomnik martyrologii ludności żydowskiej zatrudnionej w okresie okupacji przy budowie autostrady.

Muzeum gromadzi dokumenty, fotografie, pamiątki po więźniach osadzonych w obozie, a także dokumentację dotyczącą funkcjonowania 140 obozów pracy przymusowej dla Żydów w Wielkopolsce, w tym przede wszystkim obozów związanych z budową autostrady Frankfurt nad Odrą – Poznań. W poobozowym baraku, w latach 1945-1948 służącym internowanej cywilnej ludności niemieckiej, umieszczona jest wystawa stała dotycząca historii obozu, w tzw. łączniku wystawa stała „Reichsautobahnlager. Obozy pracy przymusowej dla Żydów 1941-1943”. W byłej willi komendanta odbywają się wystawy czasowe.

Anna Ziólkowska

Informacje praktyczne

Żabikowo – Muzeum Martyrologiczne k. Poznania

Dojazd: Luboń leży na południowych przedmieściach Poznania; dojazd koleją (rozkłady jazdy na www.pkp.pl); plan miasta na stronie www.lubon.pl.

Muzeum Martyrologiczne w Żabikowie, ul. Niezłomnych 2, 62-031 Luboń

tel. +48 61 813 06 81

faks: +48 61 810 34 11

<http://www.zabikowo.home.pl>

e-mail zabikowo@home.pl

Czynne: wtorek-piątek 9.00-15.00; sobota i niedziela 10.00-14.00.

Wstęp: bezpłatny